

И. Арабаев атындагы КМУнун жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Д 13.23.662 диссертациялык кеңештин эксперти педагогика илимдеринин доктору, профессор Мамытов Абакирдин 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы" адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Омуров Нурлан Кубатовичтин “Окутуунун натыйжасы жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын башкаруунун каражаты катарында (Инженердик билим берүү программасынын мисалында)” деген темадагы диссертациясынын

КОРУТУНДУСУ

Эксперт педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Омуров Нурлан Кубатовичтин “Окутуунун натыйжасы жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын башкаруунун каражаты катарында (Инженердик билим берүү программасынын мисалында)” деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

1. **Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.** Сунуш кылынган кандидаттык диссертация Д 13.23.662 диссертациялык кеңештин профилине туура келет жана 13.00.01 - Жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы илимий адистиктигинин паспортундагы 6 пунктта каралган билим берүүнүн концепциялары (билим берүүнүн сапаты жана аны баалоонун технологиясы) талабына жооп берет. Иштин мазмуну кесиптик жогорку окуу жайдагы билим берүүнүн сапатын окутуунун натыйжасын каражат катары колдонуп башкаруу ишмердүүлүгүн жакшыртуу жолдорун аныктоо менен байланышкан. Изденүүчү Европа өлкөлөрүндөгү алдынкы тажрыйбаларды эсепке алып, соңку мезгилге мүнөздүү билим берүүнүн максатын күтүлүүчү натыйжага карата аныктап, ал эми окутуу процессин Блумдун таксономиясынын негизинде уюштуруп бир катар жаңы жана ынанымдуу изилдөөлөрдү жүргүзгөн.

2. **Иштин максаты** – окутуунун натыйжасы аркалуу жогорку билим берүүнүн сапатын башкаруу системасын жакшыртуунун илимий негиздерин иштеп чыгуу жана эксперименталдык түрдө текшерүү иретинде аныкталган. Максатка ылайык 3 милдетти чечүү каралган: 1) Жогорку окуу жайда билим берүүнүн сапатын башкаруу системасын өркүндөтүүнүн теориялык жана практикалык абалын изилдөө; 2) Жогорку окуу жайларында билим берүү сапатын башкаруу системасын жакшыртууга багытталган уюштуруучулук-педагогикалык шарттарды аныктоо, моделин түзүү жана аны ишке ашыруунун жолдорун изилдөө; 3) Иштелип чыккан моделдин эффективдүүлүгүн эксперимент аркалуу текшерүү жана методикалы сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн максатына жетүү жана милдеттерин чечүү багытында изденүүчү бир топ алгылыктуу жумуш аткарган. Атап айтканда адабий

булактардын обзору, изилдөөнүн методологиясы, материалдары, методдору, өз алдынча уюштурулган жана ынанымдуу натыйжалар менен коштолгон педагогикалык эксперименттер бирдиктүү логиканын талаптарына, билим берүүнүн сапатын башкаруудагы инновациялык көз караштардын талаптарына жооп берет. Диссертациянын структуралык түзүлүшү, жазуу стили жана алынган натыйжалардын интерпретацияланышы негизинен оң баалоого татыктуу.

3. Илимий натыйжалар.

3.1. Иште төмөндөгүдөй илимий натыйжалар алынган: 1) "билим берүүнүн сапаты", "билим берүүнүн сапатын башкаруу", окутуунун натыйжасы" түшүнүктөрүнүн мазмуну жогорку адистик билим берүү системасына карата теориялык өңүттө такталды; 2) окутуунун натыйжасы аркылуу билим берүүнүн сапатын камсыз кылуучу педагогикалык шарттар жана модель иштелип чыгып, аларды ишке ашыруу жолдору аныкталды; 3) сунушталган педагогикалык шарттардын жана моделдин эффективдүүлүгүн тастыктоочу педагогикалык эксперименттин оң жыйынтыктары менен коштолду.

3.2. Изилдөөдө алынган илимий натыйжаларды негиздүү жана ынанымдуу деп баалоого татыктуу.

3.3. Иштин теориялык мааниси жогору. Анткени, изилдөөгө алынган проблема татаал жана адистик жогорку билим берүүдөгү билим берүүнүн сапаты жана аны башкаруу менен байланышкан соңку тенденцияларды терең талдоого алганы менен айырмаланат.

3.4. Квалификациялык белгилерге туура келиши. Диссертациялык иштин мазмуну ынанымдуу жоболорду камтыйт жана басымдуу көпчүлүгү баалуу деп эсептейм. Жумуш С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинде аткарылган.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү. Алынган натыйжалардын практикалык мааниси жогору. Анткени, диссертацияда талдоого алынган проблемалар жана аларды жоюунун үстүнөн замандын талаптарына жооп берген ишмердүүлүктү уюштуруу ар бир окуу жай үчүн маанилүү. Ага байланыштуу жогорку адистик билим берүү системасын мындан ары жакшыртууга изилдөөдө алынган илимий натыйжалардын салымы жогору болоорунан шек саноого болбойт.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши. Авторефератка өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү зары. Кемчиликтердин курамын кара (6 пункт).

6. Кемчиликтер жана мүчүлүштүктөр:

Диссертациялык жумушта бир катар кемчиликтер жана мүчүлүштүктөр орун алган. Алардын негизгилери төмөндөгүлөр:

6. 1. Диссертациянын киришүү бөлүмү инструкциянын талаптарына жооп бербейт.

6.1.1. Илимий аппараттын аталыштарын атоодо, кээ бирлеринин мазмунун мүнөздөөдө кемчиликтер кеткен. Мындай жагдайлар теманын

актуалдуулугуна, изилдөөнүн объектинe, предметинe, алынган натыйжалардын илимий жанылыгына, практикалык маанисинe ж.б.у.с. мүнөздөөдө орун алган (кемчиликтерди тийиштүү беттерде белгилеп койдум).

6.1.2. Изилдөөнүн объекти жана предмети жөнүндө маалыматты киришүүдө көрсөтүү инструкцияда каралган эмес, ага байланыштуу экинчи бапка которууну жана мазмундук жактан бирдей мүнөздөө аракетин (сизде айырма бар) көрүүнү сунуштайм.

6.1.3. Кээ бир түшүнүктөрдү колдонуу тактоону талап кылат. Мисалы, квалификациялуу жумушчу күчү (3-бет), жыйынтыктар (6 бет), илимий негиздер, методикалык сунуштар (7-бет). Аларды кандай багытта тактоо жолдорун белгилеп койдум.

6.1.4. Проблеманы изилдеген окумуштуулардын фамилияларын көрсөтүү (4-бет) инструкциянын талабына ылайык тийиштүү эмгектердин жарыя болгон жылдары менен коштолушу зарыл.

6.2. Диссертациянын **биринчи бапы** боюнча:

6.2.1 Методологиялык өңүттө билим берүү күтүлүүчү натыйжага багытталып жүргүзүлө баштаганын эсепке алсак, анда күтүлүүчү натыйжа компетенциялар менен бааланары белгилүү. Ага байланыштуу билим берүү сапатын башкарууда кандай тенденциялар орун алганы, Кыргызстандагы экинчи жана үчүнчү муундагы мамлекеттик жогорку адистик билим берүү стандарттары жөнүндө аналитикалык баа берүү жумуштун теориялык деңгээлин жакшыртат деп эсептейм.

6.2.2. Теориялык талдоо жогорку билим берүүнүн дүйнөгө кеңири тараган моделдерин, алардын миссиясын жана өзгөчөлүктөрүн эсепке алуу менен жүргүзүлсө абдан жакшы болмок. Мисалы, франция модели бүтүрүүчүнүн инсандык-атуулдук калыптанышын туу тутса, англо-саксон модели – бүтүрүүчүнүн жумушка орношуп, рынокко жуурулушун биринчи орунга коет. Ага байланыштуу, билим берүүнүн сапатын башкаруу бул өнүттөгү айырмачылыкка ээби деген суроо теориялык жактан тактоону талап кылат.

6.2.3. Бир катар тактоолорду киргизүүнү сунуштайм. Мисалы, диссертациянын темасын жетекчиликке алып инженердик билим берүүнү башкарууга мүнөздүү теориялык маселелерди кимдер изилдегенин көрсөтүлсө жакшы болмок. Ошондой эле бир катар терминдердин нукура мааниси эске алынган эмес. Мисалы, педагогикалык практика инженердик билим берүүдө өндүрүштүк деп аталаарын (23-бет), “Билим берүү жөнүндө” мыйзамынын долбоор этабы бүткөнү, мыйзам түшүнүгү, эрежеге ылайык, кичине тамга менен жазылаары (38-39 беттер), ЖОЖдорду башкарууга аймактык башкаруу органдарынын тийешеси жоктугу, башкаруу менен байланышкан мамлекеттин компетенциялардын курамын (39-бет) мыйзамдын 13 беренесине дал келтирүү эске алынган эмес.

6.2.4. Кыргызстандагы адистик билим сапаты боюнча коомдук пикирдин олуттуу өзгөрө электигин эсепке алып, соңку мезгилдеги ЖОЖдорду аккредитациялоо процедурасы боюнча SWOT жана статистикалык анализдер

берилсе жакшы болмок. Аккредитация институтуна кандай кемчиликтер жана тобокелчиликтер мүнөздүү? Аны каржылоону толугу менен окуу жайга жүктөп кою билим берүү саясатындагы туура жана ынанымдуу жолбу? Дегеле бул институт бизнеске айланып бара жаткан жокпу? – деген суроолор чечмеленсе жакшы болмок. Анткени, өлкөбүздөгү ЖОЖдордун санынын кескин өскөнүн (72 ге жетти), билим сапаты боюнча коомдук жана адистик пикирдин терс экендигин четке кагууга болбойт. Бул өнүттөгү автордук пикирдин берилиши жумуштун деңгээлин жакшыртмак.

6.3. Диссертациянын экинчи бапы боюнча:

6.3.1. Баптын аталышы изилдөөнүн темасына карата аныкталса жакшы болмок. Биздин оюбузча “Окутуунун натыйжасын жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын башкаруу каражаты катары изилдөөнүн методологиясы, материалдары жана методдору” деп атоо логикалык жактан ынанымдуу болот эле.

6.3.2. Изилдөөнүн методдорун мүнөздөөдө классикалык көз карашты карманып, аларды теориялык жана эмпирикалык топторго бөлүп, изилдөөгө карата алардын ар бири кандай тартипте колдонулганын ачыктоо инструкциянын талаптарына (11-бет) жана изилдөөнүн милдеттерин чечүүгө карата тийиштүү адекваттуулукту камсыз кылуу максатына дал келтирип баяндоо маанилүү. Сиздин вариантта, изилдөө методдору окуу куралына мүнөздүү стилде жазылып калган жана 3-баптагы эксперимент менен байланышкан маалыматта бул маселеге кайрадан кайрылууга орун берилген.

6.3.3. Инженердик билим берүүдөгү билим натыйжасы башка багыттарга караганда айырмачылыкка ээби деген суроо диссертациянын биринчи бабында ачыкталган эмес. Эгерде тийиштүү айырмачылыкка ээ болсо, анда маалымат топтоо методдорунда да бул жагдай эсепке алынышы шарт.

6.3.4. Сүрөттөрдө көрсөтүлгөн Блумдун таксономиясындагы билимди өздөштүрүү деңгээлдеринде (62, 63 жана 64 беттер) дал келбестиктерге орун берилген.

6.4. Диссертациянын үчүнчү бапы боюнча:

6.4.1. Биринчи параграфтын аталышын өзгөртүп мазмундук өнүктө кайрадан иштеп чыгууну сунуштайм. Анткени, эксперименттин мазмуну жана маалымат топтоодо колдонулган методдорду мүнөздөөдө конкреттүүлүк жетишпейт. Сөз эксперименталдык топко кандай мазмун сунушталды, контролдук топтон эмнеси менен айырмаланды жана илимий маалыматтар кайсы методдор менен жыйналганы жөнүндө жүрүшү шарт. Сиздин вариантта, кайрадан теориялык жана аналитикалык маалыматтарга орун берилип, тигил же бул метод кандай өнүктө каралаарына (104 бет), кантип колдонуулаарына (105 бет) кайрадан токтолгонсуз. Ошондой эле, башка окумуштуулардын эксперименталдык изилдөөлөрүнө (Еремеева, 107 бет, В. Лысенко, 108 бет) да орун бергенсиз. Мындай өнүктөгү маалыматтар диссертациянын экинчи бапына жайгаштырылса жакшы болмок (баптын миссиясына туура келет), ал эми үчүнчү бапта сиздин жеке материалыңызга (результаты собственных исследований) жана аларды талкууга басым жасалса

(инструкцияны караңыз, 12 бет) туура болмок. Биринчи параграфты “Педагогикалык эксперименттин мазмуну, уюштурулушу жана маалымат топтоо методдору” деген аталышта берүү логикалык жактан ынандуу болот деп эсептейм.

6.4.2. Эксперименттин түрлөрүн (этаптарын) атоодо жетиштүү тактык орун алган эмес. Диссертацияда негизинен аныктоочу, изденүүчү жана контролдук этаптар орун алганын эсепке алсак, анда баяндоочу эксперимент (123 бет) кайдан чыкканы белгисиз.

6.4.3. Маалыматтык таблицалардын бардыгына (3.2 – 3.17) мүнөздүү кемчилик – цифралардын жылышып кеткени жана маалыматты кабыл алуунун татаалдашы.

6.5. Жалпы корутунду боюнча:

6.5.1. Корутундулардын көлөмү чоң жана кыскартып, мазмундук өңүттө изилдөөнүн милдеттерине шайкеш келтирүүнү талап кылат.

6.5.2. Практикалык сунуштарды курамы аз. Алады изилдөөдө алынган ар бир натыйжа менен байланыштырып, практикалык өңүттө адрестүү иштеп чыгуу зарыл.

6.5.3. Алынган натыйжаларды баштапкы жана кесиптик окуу жайларга карата сунуштоонун зарылдыгы жок, анткени, алардын миссиясы башка жана изилдөөнүн милдеттеринде каралган эмес.

6.6. Автореферат боюнча:

6.1. “Изилдөөнүн жалпы мүнөздөмөсү” бөлүмүн диссертациянын “Киришүү” бөлүмүндөгү мазмунга дал келтирүү зарыл.

6.2. Изилдөөнүн милдеттери диссертацияда 3, авторефератта 4, шайкеш келтирүү зарыл.

6.3. “Изилдөөнүн методологиясы жана методдору” бөлүмүн мүнөздөөдө методологияга байланыштуу маалымат кеңири берилген, бирок изилдөө методдору (резюмеде 7 илимий метод аталган) жөнүндө маалымат жок.

6.4. “Корутунду” бөлүмүнүн мазмунун диссертациянын “Жалпы корутунду” бөлүмүнө дал келтирүү.

6.5. Жарыяланган эмгектер (жалпы саны 11) негизинен теориялык изилдөөлөрдү жана нормативдик документтерин анализин камтыйт, ал эми изденүүчү жүргүзгөн эксперименттин жыйынтыгын мүнөздөгөн макала жарыяланган эмес.

7. Сунуштар: Жогоруда белгилеген кемчиликтерди жана мүчүлүштүктөрдү олуттуу деп эсептейм жана тийиштүү оңдоолорду жана түзөтүүлөрдү киргизүү зарылдыгын белгилейм.

8. Кабыл алуу боюнча рекомендация. 2024 жылдын 24-январында даярдалып экспертизада белгиленген кемчиликтер жана мүчүлүштүктөр изденүүчү тарабынан оңдолуп чыкканын (кайтарым маалымат 2024 жылдын 16 февралында электрондук ресурс менен жиберилди) эсепке алып диссертацияны кабыл алууга жарайт деген рекомендация берсе болот.

9. Бүтүм. Омуров Нурлан Кубатовичтин “Окутуунун натыйжасы жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын башкаруунун каражаты катарында (Инженердик билим берүү программасынын мисалында)” деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди – диссертация 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн өз алдынча аткарылган илимий-квалификациялык иш катары эсептөөгө татыктуу.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылган документтерди карап чыгып И. Арабаев атындагы КМУга жана Кыргыз билим берүү академиясына караштуу Д 13.23.662 диссертациялык кеңешине 13.00.01 - Жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Омуров Нурлан Кубатовичтин “Окутуунун натыйжасы жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын башкаруунун каражаты катарында (Инженердик билим берүү программасынын мисалында)” деген темадагы диссертациясын кабыл алууга жана алдын ала коргоого уруксат берүүгө жарайт, – деген пикиримди билдирем.

Педагогика илимдеринин доктору, профессор,
Кыргыз билим берүү академиясынын технология,
искусство жана ден соолук маданияты лабораториясынын
башкы илимий кызматкери

А. Мамытов

19 февраль 2024 жыл

*Эксперт А. Мамытовдун колун тастактайын.
Диссертациялык кеңештин окуучу катчысы Абдукапарова Д.О.*

АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА

КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ

